

Çeviri:
DZan Kiriçi

Isabelle
André Gide

Bugün beni hayatın içine atan sabırsızlığı anlamakta güçlük çekiyorum. Yirmi beş yaşında, hayat hakkında kitaplardan öğrendiğim kadarından başka neredeyse bir şey bilmiyordum ve bu sebeple hiç şüphesiz bir romancı olduğuma inanıyordum; zira, yaşananların bize daha ilginç gelen yanlarının gözümüzün önünden hemen nasıl da arsızca kayıp gittiklerini ve zorlamasını bilmeyene ne kadar az tutunacak dal sunduklarını bilmiyordum.

Doktoram için Bossuet'nin vaazlarının kronolojisi hakkında bir tez hazırlıyordum; onun belagat yeteneği pek de ilgimi çektiği için değil, değerli *Vie de Bossuet* (Bossuet'nin Hayatı) kitabı tam da o zamanlarda henüz yayımlanan eski hocam Albert Desnos'a saygımdan bu konuyu seçmiştim. Mösyö Desnos, araştırma konumu öğrenir öğrenmez kaynaklara ulaşmakta bana yardımcı oldu. Onun en eski arkadaşlarından Yazıtlar ve Edebiyat Akademisi muhabir üyesi Benjamin Floche'un işime yarayacağından emin olduğu çeşitli belgeleri varmış; özellikle de Bossuet'nin kendi eliyle üzerine not aldığı bir İncil. Mösyö Floche yaklaşık on beş yıldır ailesinin Pont-l'Évêque civarındaki mülkü olan Quartfourche'ta, halk arasında bilinen adıyla Carrefour'da inzivaya çekilmişti ve ayrılmadığı bu yerde belgelerini, kütüphanesini ve Mösyö Desnos'dan duyduğum kadarıyla engin bilgeliğini bana sunmaktan memnun olacaktı.

Mösyö Desnos ve Mösyö Floche arasında mektuplar gidip geldi. Belgeler, hocamın beni ümitlendirdiğinden de fazla sayıdaydı; artık basit bir ziyaret söz konusu değildi: Bu, Quartfourche Şatosu'nda, Mösyö Desnos'un tavsiyesi üzerine Mösyö Floche'un nezaketle teklif ettiği uzun süreli bir konaklamaydı. Hiç çocukları olmamasına rağmen Mösyö ve Madam Floche orada yalnız yaşamıyorlardı: Mösyö Desnos'un öylesine söylediği ve hayal gücümü ele geçiren birkaç kelime, burada hoş insanlarla karşılaşacağımı düşündürmüştü ki oraya varır varmaz on yedinci yüzyıldan kalma tozlu belgelerden daha çok ilgimi çekmişlerdi. Tezim şimdiden bir bahaneden başka bir şey değildi; bu şatoya bir akademisyen olarak değil de bir Jdanov, bir Valmont olarak giriyordum; onu çoktan maceralarla doldurmuşum. Quartfourche! Bu gizemli ismi tekrarlıyordum: İşte burası, diye düşünüyordum, Herakles'in tereddüt ettiği yer. Erdemin yolunda onu neyin beklediğini biliyorum; peki ya öteki yolda? Öteki yol...

Eylül'ün ortasına doğru, mütevazı gardırobumdaki en iyi kıyafetlerimi topladım, kravatlarımı yeniledim ve yola çıktım.

Pont l'Évêque ve Lisieux arasındaki Breuil-Blangy istasyonuna vardığımda neredeyse gece çökmek üzereydi. Trenden tek inen bendim. Hizmetçi üniformalı bir köylü beni karşıladı, bavulumu aldı ve istasyonun diğer tarafında bekleyen arabaya kadar bana eşlik etti. Atın ve arabanın hali, hayal gücümün coşkusuna ket vurdu; daha perişan bir şey hayal edilemezdi. Köylü arabacı, kaydettirdiğim bagajı almak için ayrıldı; bu ağırlığın altında arabanın zembereği çöktü. İçeride boğucu bir kümesi kokusu vardı... Camı indirmek istedim ama deri kulp elimde kaldı. Gün

içinde yağmur yağmıştı; yol ağırdı, ilk yokuşun dibinde koşum takımının bir parçası kırıldı. Arabacı, koltuğunun altından bir parça ip çıkardı, koşum halatını üstünkörü onarmaya girişti. Arabadan indim, az önce yaktığı feneri tutmayı teklif ettim; zavallı adamın üniformasına da koşum takımı gibi ilk kez yama yapılmadığını fark ettim.

“Kayış biraz eskimiş,” diye atıldım.

Sanki ona küfretmişim gibi bana baktı ve neredeyse kabaca:

“Desenize, yine de sizi karşılayabilmemiz mutluluk verici,” dedi.

“Şato buradan uzak mı?” diye en tatlı sesimle sordum. Doğrudan cevap vermedi, ama:

“Tabii ki her gün yolculuk yapmıyoruz!” dedi.

Sonra bir anda: “Belki altı aydır çıkmadı, araba...” dedi.

“Aaa!.. Efendileriniz sık sık dolaşmazlar mı?” diyerek devam ettim, onu konuşturmak için umutsuz bir çabayla.

“Öyle mi dersiniz! Sanki yapacak başka bir şey yok!”

Arıza düzeltildi. Tek hareketiyle beni arabaya binmeye davet etti, tekrar hareket ettik.

At, yokuşlarda zorlanıyor, inişlerde tökezliyor ve hayvanın ayakları düz zeminde korkunç bir şekilde birbirine dolanıyordu; bazen de ansızın duruyordu. Bu hızla gidersek, diye düşündüm, ev sahipleri masadan kalktıktan çok sonra Carrefour’a varacağız ve hatta (at bir kez daha durdu) yatağa girdikten sonra. Çok acıkmıştım, keyfim kaçmıştı. Manzarayı izlemeye koyuldum:

Fark etmeden, araba ana yoldan ayrılmış ve aradaki çok daha dar ve bakımsız olan yola girmişti. Fenerler sağdan ve soldan devam eden, kalın ve yüksek bir çiti aydınlatıyordu yalnızca; çit bizi çevreliyor gibiydi, yolu tıkıyor, geçişimiz esnasında açılıyor, sonra hemencecik kapanıyordu.

Daha dik bir yokuşun aşağısında araba tekrar durdu. Arabacı geldi, kapıyı açtı, sonra laubali bir tavırla:

“Mösyö aşağıya inmek isterseler... Yokuş, at için biraz dik de,” dedi. Cılız atı dizgininden tutarak o da tırmanmaya başladı. Yokuşun yarısında, geride kalan bana döndü.

“Neredeyse vardık,” dedi sakince. “Bakın, işte park.” Önümüzde, açık gökyüzünü kaplayan karanlık bir ağaçları fark ettim. Dev kayınlarla kaplı bu ağaçlı yoldan sonunda geçtik ve ayrıldığımız ilk yola yeniden geldik. Arabacı beni arabaya binmeye davet etti; kısa bir süre içinde de demir parmaklığa vardık, bahçeye girdik.

Ortalık, kalenin cephesini ayırt edemeyeceğim kadar karanlıktı. Araba beni üç basamaklı bir merdivenin önüne bıraktı, basamakları çıktım; yaşını belli etmeyen, zarafetten uzak, kilolu ve vasat kılıklı bir kadının elinde tuttuğu ve ışığını bana doğrulttuğu şamdan gözlerimi kamaştırdı. Kadın bana soğuk bir selam verdi. Önünde eğildim, kararsızdım.

“Madam Floche, sanırım?”

“Matmazel Verdure, sadece. Mösyö ve Madam Floche uyudular. Sizi karşılamak için gelmedikleri için özür dilediler, ancak burada akşam yemeği erken saatte yenir.”

“Sizi de geç saate kadar bekletmiş olmalıyım Matmazel.”

“Ah! Ben alışığım,» dedi arkasına dönmeden.

Benden önce avluya varmıştı. “Belki yemek için bir şeyler tersiniz?”

“Akşam yemeği yemediğimi itiraf etmeliyim.”

Beni rahat bir gece yarısı sofrasının hazır olduğu geniş yemek odasına götürdü.

“Bu saatte fırın kapalı olur, kırsal kesimde eldekilerle yetinmek gerekir.”

“Olsun, her şey çok güzel görünüyor,” dedim, bir tabak soğuk etin başına otururken. Kapının yanındaki başka bir sandalyeye yanlamasına oturdu ve ben yemek yerken aşağı baktı, elleri dizlerinin üzerine kenetlenmiş halde, emir bekler vaziyette bekledi. Sıkıcı konuşma sonlandığında onu tuttuğum için defalarca defa özür diledim; ama o, sofrayı kaldırmak için benim bitirmemi beklediğini belli etti.

“Peki ya o zaman odanızı tek başınıza nasıl bulacaksınız?..”

Acele ediyor ve lokmaları ağzıma ikişer ikişer atıyordum ki avlunun kapısı açıldı: Kır saçlı, sert ama hoş suratlı bir başrahip içeri girdi.

Elini uzatarak yanıma geldi.

“Misafirimizi karşılama zevkini yarına ertelemek istemedim. Daha önce aşağı inmedim çünkü Matmazel Olympe Verdure’le sohbet ettiğinizi biliyordum,” dedi, muzip sayılabilecek bir gü-

lümsemeyle ona dönerek. Bu esnada Matmazel dudaklarını büzmüştü, suratı kireç gibi olmuştu: “Fakat, şimdi yemeğinizi bitirdiğinize göre, ” diyerek devam etti ben masadan kalkarken, “Matmazel Olympe’i burayı toparlaması için yalnız bırakalım; tahminimce o da Mösyö Lacase’i odasına götürmeyi bir erkeğe emanet etmeyi ve görevini şimdilik bırakmayı uygun görecektir.”

Matmazel Verdure’ün önünde abartılı bir şekilde eğildi; Matmazel de onu hızlıca selamladı.

“Oh! Emanet ediyorum, ediyorum... Başrahip Efendi, karşınızda, bilirsiniz, her zaman çekilirim...”

Sonra aniden bize dönerek, “Mösyö Lacase’a kahvaltıda ne istediğini sormayı unutturacaktınız bana,” dedi.

“Şey, siz ne derseniz Matmazel... Genelde burada ne içilir?”

“Her şey. Hanımefendiler için çay, Mösyö Floche için kahve, Başrahip için çorba ve Mösyö Casimir için *racahout*¹ hazırlanır.”

“Ve siz Matmazel, hiçbir şey içmiyor musunuz?”

“Ah! Ben sadece sütlü kahve içerim.”

“İzniniz olursa, ben de sizinle sütlü kahve içerim.”

“Aha! Dikkatli olun Matmazel Verdure,” dedi Başrahip beni kolundan tutarak, “Mösyö Lacase size kur yapıyor gibime geldi!”

Matmazel omuzlarını silkti, Başrahip beni çekiştirirken bana hızlıca selam verdi.

1 Süt, pirinç unu, ararot, kakao ve pudra şekeri ve vanilyayla yapılmış, salebe benzeyen bir tür içecek. (ç.n.)

Odam birinci katta, neredeyse koridorun sonundaydı.

“Burada,” dedi Başrahip, büyük bir ateşin aydınlattığı geniş odanın kapısını açarak. “Tanrı aşkına! Sizin için ateş yakılmış!.. Bunu belki de kullanmazsınız... Bu topraklarda gecelerin nemli olduğu ve bu yıl mevsim normallerinin üzerinde yağışlı olduğu doğrudur.”

Geniş avuçlarını uzattığı ateşe yaklaştı, yüzünü günaha karşı koyan bir sofı gibi uzakta tuttu. Uyumama izin vermektense sohbete hazırlanır gibi bir hali vardı.

“Evet,” diye girdi söze, bavulum ve seyahat çantam gözüne ilişti. “Gratian eşyalarınızı yukarı çıkarmış.”

“Gratian, beni getiren arabacı mı?” diye sordum.

“Ve aynı zamanda bahçivandır, çünkü arabacılık görevi onu pek meşgul etmiyor.”

“Bana arabanın aslında dışarı sık sık çıkmadığını söyledi.”

“Her dışarı çıkışı tarihî bir olaydır. Mösyö de Saint-Auréol’un uzun zaten zamandır ahır yok; bu gece olduğu gibi önemli durumlarda çiftçinin atı ödünç alınır.”

“Mösyö de Saint-Auréol mu?” diye tekrar ettim, şaşkınlıkla.

“Evet,” dedi, “Mösyö Floche’u görmeye geldiğinizi biliyorum, ama Quartfourche kız kardeşinin eşine aittir. Yarın Mösyö ve Madam de Saint-Auréol’le tanışma şerefine nail olacaksınız.”

“Peki, Mösyö Casimir kim? Hakkında bildiğim tek bir şey var, o da sabahleyn *racabout* içmesi.”

“Onların torunları, benim öğrencim. Tanrı’nın izniyle, onu üç yıldır eğitiyorum.” Bu sözleri gözlerini kapatarak ve alçakgönüllü bir pişmanlıkla, sanki asil bir prensten söz ediyormuşçasına söylemişti.

“Ailesi burada değil mi?” diye sordum.

“Yolculuktalar.” Dudaklarını sıktıktan hemen sonra devam etti: “Sizi, Mösyö, buraya hangi asil ve kutsal çalışmaların getirdiğini biliyorum...”

“Ah! Kutsallıklarını abartmayın,” diye hemen gülerек sözünü böldüm, “sadece bir tarihçi olarak ilgileniyorum.”

“Her neyse,” dedi, hoşnutsuzluk yaratan düşünceleri eliyle savuşturarak, “tarihin de hakkı vardır. Mösyö Floche’da rehberliğin en nazik ve en güvenliğini bulacaksınız.”

“Hocam da bana öyle söyledi, Mösyö Desnos.”

“Ah! Albert Desnos’un öğrencisi misiniz?” Yine dudaklarını sıktı.

Patavatsızca, “Derslerine katıldınız mı?” diye sordum.

“Hayır!” dedi sertçe. “Onun hakkında bildiklerim beni ondan uzak tuttu... O, düşüncede bir maceracıdır. Sizin yaşınızdakiler sıra dışı şeyler insanı kolayca cezbediyor...” Ben cevap vermeyince, “Teorileri ilk önce gençler arasında biraz yükselişe geçmişti, ama duyduğuma göre çoktan etkisini yitirmiş,” dedi.

Sohbet etmekten ziyade, uyumak istiyordum. Bir cevap alamayacağını fark edince, “Mösyö Floche sizin için daha rahat bir danışman olacaktır,” dedi tekrar. Ardından hiç çekinmeden

esnediğimi görünce, “Çok geç oldu. Yarın izin verirseniz, bu görüşmeye devam etmek için zamanımız olur. Yolculuktan sonra yorgun olmalısınız,” dedi.

“Size itiraf ederim ki Başrahip, uykudan bayılmak üzereyim.”

O gider gitmez odunları ateşten çektim, tahta kepenkleri geri iterek büyük pencereleri açtım. Karanlık ve nemli, güçlü bir esinti gelip mumun alevini titretti, geceyi seyretmek için onu söndürdüm. Odam parka yukarıdan bakıyordu, ama muhtemelen daha geniş bir manzaranın tadını çıkaran büyük koridordaki odalar gibi evin ön tarafını görmüyordu. Görüşümü hemen önümdeki ağaçlar kesiyordu; onların üstünde, adeta anında bulutların örttüğü hilalin yeni ortaya çıktığı gökyüzünde neredeyse hiç yer kalmamıştı. Yine yağmur yağmıştı; dallar hâlâ gözyaşı döküyorlardı...

İşte, hiç de eğlenceli değil, diye düşündüm pencereyi ve kepenkleri kapatırken. Bu dakikalık seyir bedenimden ziyade, ruhumu ürpertmişti; odunları karıştırdım, ateşi harladım ve yatağımda, hiç şüphesiz şefkatli Matmazel Verdure’ün oraya bıraktığı sıcak su sürehisini bulunca mutlu oldum.

Bir anda ayakkabılarımı kapıya koymayı unuttuğumu fark ettim. Kalkıp koridora çıktım, evin diğer ucundan Matmazel Verdure’ün geçtiğini gördüm. Kısa süre sonra tavanı sarsmaya başlayan ağır adımlarından anlaşılacağı üzere odası benimkinin üzerindeydi. Ardından büyük bir sessizlik çöktü ve ben uykuya dalarken ev de geceye demir attı.

